

In het vuur van de strijd

Een gesprek met Mozes over geweld in de Bijbel

door **Klaas A.D. Smelik**

Toen ik in de hitte des daags eindelijk de heuvel was opgeklommen, zag ik Mozes staan. Hij had zijn beide handen opgeheven. Even dacht ik dat hij mij groette, maar hij bleef ze omhoog houden. Ze begonnen wel steeds meer te trillen. Kennelijk stond hij al langer in deze houding.

Eerbiedig groette ik hem: "Vrede zij u, Mosje rabbenoe!"

Korzelig antwoordde hij: "Vrede? Wat spreekt gij over vrede, als er geen vrede is?" En hij wees met zijn rechterhand in de richting van het dal. Daar was een bloedige veldslag aan de gang. "Wat vrede, als wij worden aangevallen door de Amalekieten? Denk aan wat Amalek ons onderweg heeft aangedaan, toen wij uit Egypte wegtrrokken. Dan zult gij begrijpen dat er van vrede met Amalek geen sprake kan zijn. Spreek dus niet over vrede."

Hoewel ik het antwoord al wist, vroeg ik hem toch: "Kunt gij dat toelichten, Mosje rabbenoe? Wat heeft Amalek precies gedaan?"

Mozes zuchtte diep. Hij had al veel te stellen met zijn murmurierend volk, maar deze domme vreemdeling sloeg alles. Niettemin antwoordde hij mij: "Toen wij door de woestijn trokken, overviel Amalek onze achterhoede, waar de zieken en ouderen waren, onze vrouwen en kinderen, ongewapend en weerloos, moe en uitgeput van de lange reis. De achterhoede durfde Amalek wel aan te vallen, niet onze strijders die vooraan liepen. Wie weerloze vijanden doodt, vreest God niet. Daarom zullen wij de gedachtenis aan Amalek van onder de hemel uitwissen."

Ik begreep dat ik mij op glad ijs waagde, maar ik probeerde het toch: "Maar, Mosje rabbenoe, in de Tora die gij hebt geschreven, staat toch: 'Heb uw naaste lief gelijk uzelf'? Geldt dit dan niet voor de Amalekieten? Wij zijn toch allemaal schepselen van God?"

Mozes wilde een steen oprapen, die voor zijn voeten lag, om naar mij te gooien, maar hij bedacht op tijd dat hij zijn handen omhoog moest houden. Woedend brulde hij: "Onnozele hals! Er is een tijd van oorlog en er is een tijd van vrede. Nu is het oorlog. De strijd van de Eeuwige zal tegen Amalek zijn, van generatie op generatie!"

Toen ik bedenkelijk keek, ging hij verder: "Weet gij, dwaas, wat God tegen mij heeft gezegd? 'Schrijf dit ter gedachtenis in een boek en prent het Jozua in dat Ik de herinnering aan Amalek van onder de hemel geheel zal uitwissen'. Ik zou u het boek kunnen laten zien, als ik hier niet moest blijven staan."

Om zijn gedachten wat af te leiden besloot ik van onderwerp te veranderen. "Gij houdt uw handen de hele tijd omhoog. Is dat niet verschrikkelijk vermoeiend?"

Mozes zuchtte. "Dat is het zeker. Maar het moet. Als ik mijn handen laat zakken, dan heeft Amalek de overhand in de strijd. Wil ik het laten zien?"

Dit leek mij geen goed idee. Ik wilde niet verantwoordelijk zijn voor een nederlaag van het volk Israël.
“Nee, ik geloof u op uw woord. Laat mij u helpen. Ik heb een idee.”

Ik riep Aäron en Hur erbij, die verderop naar het verloop van de strijd stonden te kijken. “Kijk,” zei ik,
“Zo gaat het niet langer. De handen van Mozes zijn zwaar geworden. Pak een grote steen en leg die
onder hem, zodat hij erop kan gaan zitten.”

Toen zij dit hadden gedaan, ging ik verder: “Ondersteun nu zijn handen, de een aan de ene en de
ander aan de andere kant.” Aäron en Hur gehoorzaamden en zo bleven Mozes’ handen
onbeweeglijk, totdat de zon onderging. Ik kon nu rustig mijn gesprek met hem voortzetten.

“Gij moet weten, Mosje rabbenoe, dat een heleboel lezers van uw boeken veel moeite hebben met
het geweld dat erin voorkomt. En uw opvolger Jozua kan er ook wat van in zijn boek. Is God werkelijk
zo wraakzuchtig? Ik had begrepen dat Hij een God van liefde was.”

“Liefde voor Zijn volk zeker. En ook het heil van de vreemde volkeren is voor Hem een voortdurende
zorg. Maar de Hoeder Israëls slaapt noch sluimert niet, als Hij Zijn volk moet beschermen tegen de
vijand.”

“Dat begrijp ik, maar wat gij schrijft in Devariem 7, dat is toch afschuwelijk? ‘Wanneer de Eeuwige,
uw God, u gebracht heeft in het land waar u naartoe gaat om het in bezit te nemen, en Hij vele
volken van voor uw ogen verdreven heeft, de Hethieten, de Girgasiëten, de Amorieten, de
Kanaänieten, de Ferezieten, de Hevieten en de Jebusieten, zeven volken, die groter en machtiger zijn
dan u, en wanneer de Eeuwige, uw God, hen aan u overgegeven heeft en u hen verslaat, dan moet u
hen volledig met de ban slaan; u mag geen verbond met hen sluiten en hun niet genadig zijn.’ Dat is
toch etnische zuivering, massamoord, genocide!”

“Gij beweert een bijbelgeleerde te zijn, meneer, maar gij citeert niet volledig. Gij laat het
belangrijkste weg: ‘Want zij zouden uw zonen van achter Mij laten afwijken, zodat zij andere goden
gaan dienen en de toorn van de Eeuwige tegen u ontbrandt en Hij u al snel wegvaagt.’ De volkeren
van Kanaän zouden ons kunnen verleiden om hun godsdienst over te nemen.”

“Zou dit zo erg zijn? Alle godsdiensten zijn toch in wezen gelijk?”

“Gij zijt nog dommer dan ik al dacht! Waar haalt gij die onzin vandaan? Hebt gij ooit de Kanaänitische
godsdienst bestudeerd? Hebt gij gelezen over kinderooffers, over cultische prostitutie, over de
verhalen die zij elkaar vertellen over hun goden? Over hun godin Anat die tot haar knieën waadt in
het bloed van gedode krijgers?”

“Dat klinkt inderdaad niet best.”

“Niet best? Kunt gij uit de Tora citeren? Hebt gij dan gezien waarin de Tora verschilt van alle andere
heilige boeken? Hebt gij elders over gerechtigheid gelezen, over zorg voor de armen, over
mededogen voor dieren, over heiligheid, over eerlijkheid, over waarheid? Waar staat dat in uw
Kanaänitische Bijbel?”

Ik begon het benauwd te krijgen.

“Er bestaat toch geen Kanaänitische Bijbel?”

“Nee, die bestaat niet! Daarom moeten deze afgodendienaars met hun kinderooffers en tempelhoeren verdwijnen uit het land dat de Eeuwige ons heeft gegeven. Wij kunnen de Tora van de Eeuwige niet volgen met hen erbij. Hebt gij gelezen hoe de Midjanieten onze zonen hebben verleid tot afgodendienst. Ik neem aan dat uw lezers het optreden van Pinechas evenmin zullen goedkeuren, toen hij met één stoot van zijn speer een einde maakte aan deze misstand?”

Het werd hoog tijd om het gesprek te beëindigen. Mozes' boodschap was duidelijk. Wij moeten de geweldteksten in de Bijbel in hun context lezen, niet vanuit onze huidige ethiek. Op dat ogenblik weerklonk een veelstemmige krijgsschreeuw vanuit het dal: de Amalekieten waren verslagen.